

Beteckning: _____

Institutionen för utbildningsvetenskap

Barns framtidstro

Vad är viktigt för barn idag och hur ser de på framtiden?

Åsa Eriksson
December 1999

Examensarbete A, 8 poäng
Religionsvetenskap

Läroarbete i ett helhetsperspektiv A
Handledare: Stefan Myrgård

VAD ÄR VIKTIGT FÖR BARN IDAG OCH HUR SER DE PÅ FRAMTIDEN?

INNEHÅLL

Inledning	3
Litteraturstudie	
1. LIVSFRÅGOR I SKOLAN	4
1.1 Livsfrågor i skolan förr och nu	4
1.2 Hur bemöter vuxna barnens funderingar	4
1.3 Att arbeta med livsfrågor i skolan	5
1.4 Barns tankar kring livet	6
2. TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR OM HUR BARN HAR DET IDAG OCH HUR DE SER PÅ FRAMTIDEN	8
2.1 Undersökning om barns människosyn och barns framtidstro Hartman, S. (1986) Barns tankar om livet	8
2.2 Undersökning om hur barn har det idag och deras framtidstro Ladberg, G. & Torbiörnsson, A. (1997) Barndom i förändringstider	9
3. EGEN UNDERSÖKNING OM BARNNS SYN PÅ LIVET OCH HUR DE SER PÅ FRAMTIDEN	12
3.1 Arbetets gång med den egna undersökningen, metod	12
3.2 Resultat av egen undersökning	13
3.3 Analys av undersökningens resultat, diskussion	18
4. SLUTSATSER	23
Litteraturlista	25
Bilaga 1. Enkät	26
Bilaga 2. Intervjufrågor	27
Bilaga 3. Bilder	28

Inledning

Mitt examensarbete handlar om vad barn tycker är viktigt för att ha det bra, hur barn har det idag och vad de har för framtidstro. Jag bestämde mitt ämne för examensarbetet efter att ha läst en mycket intressant bok, Hartman, S. (1986) Barns tankar om livet. Det är en bok som väcker tankar kring barn och livsfrågor, med många intressanta undersökningar om vad barnen tycker i viktiga frågor. Det var Hartmans undersökning om barns framtidstro som främst väckte mitt intresse. Enligt den undersökningen hade mer än hälften av barnen inga större förhoppningar inför framtiden. De trodde att jorden kommer att förstöras av krig och miljöförstöring. Jag började då fundera över hur det är möjligt för barn att utvecklas positivt i skolan om de inte har några förhoppningar om en bra framtid. Barn lever i nuet, men en positiv framtidssyn vore önskvärd med tanke på deras utveckling. Min erfarenhet efter att ha arbetat med barn på skolor i Malung är att barn i allmänhet har en ganska ljus syn på livet. Därför bestämde jag mig för att studera tidigare undersökningar om barns tankar om livet och deras syn på framtiden, Hartman, S. (1986) Barns tankar om livet, och Ladberg, G. & Torbiörnsson, A. (1997) Barndom i förändringstider, för att sedan göra en egen undersökning.

Min huvudfråga är: Vad är viktigt för barn idag och hur ser de på framtiden. Mitt syfte med arbetet har varit att dra egna slutsatser med hjälp av min egen undersökning, och jämföra dessa med tidigare undersökningar.

Som blivande lärare har jag funnit det oerhört lärorikt att öva förmågan att formulera frågor till barn, som passar deras tankesätt. Det fick jag göra vid min egen undersökning. Det ger insikt i hur barn tänker, och hur samma fråga kan uppfattas helt olika av barnen. Detta har känts givande för en blivande lärare. Även efterarbetet med att sammanställa undersökningen och försöka dra slutsatser som faktiskt säger något, har varit mycket stimulerande.

Min uppsats berör även det för mig viktiga ämnet livsfrågor i skolan, och lärarnas eventuella svårigheter att hantera ämnet. Där använde jag mig av böckerna Dahlberg, G. Hartman, S. & Pettersson, S. (1977) Barn och livsfrågor, och Dahlin, Bo (1998) Om undran inför livet.

Bara med min lilla undersökning upplevde jag ett väldigt gensvar från barnen, och ett stort behov av att få prata om sina tankar kring livet. Jag fick bekräftat hur viktigt ämnet livsfrågor är för barnen.

Litteraturstudie

1. LIVSFRÅGOR I SKOLAN

1.1 Livsfrågor i skolan förr och nu

Att arbeta med livsfrågor i skolan är aktuellt idag. Vilken omfattning har då ämnet livsfrågor? Jag menar att det helt enkelt är frågor som är viktiga för barnen, deras liv och vardag, och deras existentiella frågor. Barnen måste få svar på frågor som är viktiga för dem. Läraren bör i alla fall bemöta barnen i deras funderingar, även om det inte alltid är så lätt att ha ett svar. Man kan komma in på väldigt känsliga och svårhanterliga ämnen. Det är kanske just därför en del lärare kan tycka att det känns svårt att arbeta med livsfrågor. Skolan har i alla fall gjort stora framsteg under senare år. För att ge ett exempel på hur det kunde vara förr att vara ett vetgirigt barn i skolåldern citerar jag Gripe, M. (1962) Hugo och Josefin (s 57):

Fröken öppnar mun flera gånger men stänger den igen. Hon ser ut som en fisk på land. Till sist måste hon avbryta Hugo för att få en syl i vädret. Hon förstår att Hugo inte kan veta det, säger hon, men i skolan är det så att barnen måste sitta tysta. Fröken pratar, och barnen får bara svara när Fröken ger dem en fråga.

Hugo lyssnar mycket noga på detta. Men han ser oförställt förvånad ut.

- *Dä va konstigt, säger han sen.*
- *Vad är det för konstigt med det? frågar Fröken.*
- *Dä ä la inte vetigt att vi ska svara söm inge kan. Dä ä la vi söm ska fråga.*
- *Då förklarar Fröken saken igen och säger, att Hugo säkert kommer att förstå allt bättre när han kommer in i skolarbetet.*

Det var för 40, 50 år sedan. Det har hänt mycket sedan dess. Skolan är idag tack och lov mer öppen för barnens funderingar. Frågan är om alla lärare vågar möta barnens existentiella frågor. Det är i alla fall alla lärares skyldighet att göra det, att arbeta med livsfrågor finns med i vår läroplan LPO-94 under normer och värden sid. 12, och i Kursplanen, religionskunskap.

1.2 Hur bemöter vuxna barnens funderingar

Barn är av naturen vetgiriga, och när det gäller deras egen existens förstår man att de vill ha svar. Lärare har redan så många krav på sig, och när det gäller livsfrågor kan samtalen leda in på känsliga områden där det inte finns något facit att tillgå. Hur ska vi vuxna då klara av att besvara dessa vetgiriga barns ibland svårhanterliga funderingar?

Dahlin, Bo (1998) skriver (s 50):

Livsfrågor kan inte besvaras med hänvisning till fakta. Men det betyder inte att de inte kan besvaras överhuvudtaget. Det är vår övertro på vetenskapen som fått oss att anse att det som inte kan fastställas med forskning är vare sig vetbart eller värt att veta. I själva verket är vi tvungna att svara på de existentiella livsfrågorna, vare sig vi vill eller inte. Vi svarar på dem genom vårt sätt att handla och leva. Om jag ägnar mitt liv åt att tjäna mer och mer pengar, eller att göra karriär, så har jag därmed uttryckt att detta är meningen med livet, åtminstone för mig. Det är mitt svar på frågan om livets mening. Någon annan kanske ägnar sitt liv åt andra saker. Men alla svarar vi på något sätt.

Barn gör inte som vi säger utan som vi gör, säger ett gammalt visdomsord. När det gäller livsfrågor får vi tillgå våra egna personliga erfarenheter, reflektioner och kunskaper för att kunna bemöta barnens funderingar. Som blivande lärare anser jag att det viktigt att vara en bra förebild, och en som vågar diskutera även svåra saker med barnen. Man får inte göra det för lätt för sig och ignorera det svårhanterliga. Det går inte att ljuga för barn. Frågar de om något hemskt som har hänt bör det diskuteras, och den vuxne bör ha kontroll över diskussionen.

Men hur kan läraren, den gode förebilden, förmedla en positiv framtidstro med ett ständigt nyhetsflöde av allt hemskt som händer i världen? Det är en viktig fråga i vår högexplosiva mediatid.

1.3 Att arbeta med Livsfrågor i skolan

Vilka svårigheter man kan stöta på som lärare när det gäller att arbeta med livsfrågor har Dahlberg, G. & Hartman, S. & Pettersson, S. (1977) tagit upp i sin bok *Barn och Livsfrågor*. De gjorde en enkätundersökning med 15 lärare.

Vid den undersökningen visade det sig att lärarna upplevde gruppstorlek och läromedel som två genomgående svårigheter. När det gäller läromedel har det förhoppningsvis hänt en del sedan 1977, men problemet gruppstorlek kvarstår. Undersökningen visade att en god kontakt med barnen kring livsfrågor komplicerades av stora barngrupper. Det var lätt att fånga barnens intresse, det svåra var att anpassa arbetet till elevernas individuella förutsättningar. Det upplevdes svårt att undvika konfliktsituationer med hemmen när det gällde ämnena *människan och döden, våld, krig och förtryck* samt *tro och religion*.

I dagens skola ska det arbetas aktivt för en god föräldrasamverkan. Självklart kan konflikter uppstå, men desto viktigare att arbeta med dessa känsliga frågor, istället för att undvika dem. Det kan även bli en positiv utveckling av kulturkrocken som kan uppstå mellan invandrargrupper och religiösa minoriteter när det gäller tro och religion. Människor är olika och har olika tro, skolan har möjligheterna att öka förståelsen mellan olika grupper. Skolan är mer öppen idag. Det har hänt mycket sedan 1977. Men givetvis är det viktigt att som lärare vara medveten om svårigheter som kan uppstå, för att kunna hantera dem.

Problem med att uppnå insikt och förståelse hos eleverna för frågor om *våld, krig och förtryck* framkom vid enkäten med de 15 lärarna. Det är klart att det är svårt att förstå något fullt ut som du inte själv har varit med om, men förståelsen blir säkert större om man diskuterat något än om man undvikit frågan. Barn känner ofta en väldig empati för djur. Det går säkert att genom jämförelser och olika inriktningar i diskussionerna att öka barnens förståelse. Av de barn jag har mött under detta arbete hade de allra flesta en medvetenhet om bland annat kriget i Kosovo. Min uppfattning är att de kände empati med människorna där.

Det diskuteras vidare i boken *Barn och Livsfrågor* om läraren eller eleverna ska styra undervisningen när det gäller livsfrågor. Dahlberg, G. & Hartman, S. & Pettersson, S. (1977) (s 55).

Erling Lars Dale (1974) har kritiserat de arbetsmetoder där barnen ensamma får styra verksamheten. Han menar att denna "fria växt" leder till en utveckling utan reflektion, eftersom den aldrig ger upphov till en dialog där olika synpunkter och livsinställningar kan prövas och värderas. Han anser att en aktiv pedagogik måste innehålla en medveten ledning, samtidigt som man måste ha ett subjekt-subjekt-förhållande mellan lärare och elev.

Jag tycker det är självklart att man som vuxen ska ta aktiv del i barnens diskussioner kring livsfrågor. Läraren bör ha kontroll över situationen. Man får däremot inte klampa in i diskussionen utan att respektera barnens åsikter, det är viktigt med ömsesidig respekt. Det måste också alltid finnas utrymme för reflektion när man arbetar med livsfrågor, både när det gäller frågor som barnen tar upp och ämnen som läraren planerar en diskussion utifrån.

1.4 Barns tankar kring livet

Det är väldigt givande att få ta del av barns existentiella tankar. Även vi vuxna har ju våra funderingar kring livet, vi kan säkert lära en hel del av barnens förnuftiga enkelhet i frågorna. Dahlberg, G., Hartman, S. & Pettersson, S. (1977) ger i sin bok Barn och livsfrågor (s 11, 12) exempel på barns direktitet och öppenhet när de talar om livsfrågor, genom att citera en tidigare bok med barns funderingar kring livet, Hartman, Pettersson och Westling (1973):

*”Vad fanns innan jorden existerade, hur såg det ut, vad var det
Jag undrar hur jorden kom till Hur länge tomma intet funnits?
Varför finns vi människor, av vilken anledning?
Vi gör knappast någon nytta, krigar, dödar, och sånt där (pojke 11 år).*

*Hur skall det vara att dö, men alla måste ju dö någon gång.
Varför dör småbarn ibland och andra när de inte är så gamla.
Varför får alla inte leva till dom blir gamla (flicka 10 år).*

Varför har inte vuxna något kul? (flicka 10 år).

Vad är det för mening med att leva? (pojke 12 år).

Finns det något helvete? Det vore inget vidare att komma dit (pojke 12 år).”

Det är oerhört viktigt att vi vuxna tar barnens funderingar på allvar, och att vi försöker möta barnen på ett realistiskt men samtidigt förtroendeingivande och hoppfullt sätt. Något av det farligaste måste vara att inte våga möta barnens svåra frågor. Om inte de vuxna lyssnar, tar funderingarna på allvar och försöker svara, vart kan då barnen vända sig? Hur kan de gå vidare och utvecklas positivt om inte deras rent existentiella frågor får bearbetas? Tack och lov finns det ju även många positiva och humoristiska funderingar hos barnen. Jag fortsätter att citera Dahlberg, Hartman & Pettersson (1977) (s 12) och deras utdrag ur den tidigare boken Hartman, Pettersson och Westling (1973):

Vad många roliga år man har framför sig. Det är roligt att kunna tänka så (pojke 10 år).

Det är bra att man finns. Och att man kan röra sig. Det är bra att mamma fanns. För annars hade inte man funnits (pojke 11 år).

Gud och Jesus är larviga och hela släkten. Usch va larvit (pojke 10 år)

Det är många underfundiga och roliga tankar som kommer fram när man arbetar med barn och livsfrågor. Det behöver inte bara vara ämnen som känns jobbiga för läraren och eleverna. Tvärtom kan det bli mycket stimulerande diskussioner. Det är så mycket som rör sig i barnens

huvuden. De måste få bearbeta sådant som känns viktigt för dem för att utvecklas positivt. Det är min fasta övertygelse som blivande lärare.

Man kan använda sig av allt från diskussionsgrupper, ringsamling där barnen får ta upp viktiga frågor, till uppsatsskrivning. Bild är ju även ett tacksamt ämne att använda sig av. Läraren måste även få planera in frågor som den anser aktuella i tiden och i barngruppen. Det viktiga är att man ibland som lärare faktiskt tar sig tid för barnens tankar, även om det inte finns tid, man får prioritera tiden i skolan.

2. UNDERSÖKNINGAR OM HUR BARN HAR DET IDAG, DERAS MÄNNISKOSYN OCH HUR DE SER PÅ FRAMTIDEN

2.1 Undersökning om barns människosyn och barns framtidstro

Hartman, S. (1986) framhåller i boken *Barns tankar om livet*, efter sin undersökning om barns människosyn att den inte är särskilt ljus. Han använde sig av en traditionell enkätteknik som styrdes av fasta svarsalternativ. På frågan *Vad tror du om människan*, angavs svarsalternativen (s 190):

- *Jag tycker att de flesta människor är snälla. De hjälper varandra och de kan göra fina och svåra saker.*
- *Jag tycker att de flesta människor är dumma. De bara krigar och förstör naturen.*

Av de 725 medverkande eleverna i årskurserna 3-6, tyckte mer än hälften att ”de flesta människor är dumma, de bara krigar och förstör”. Med den utbredda människosynen förstår man att barnens förhoppningar inför framtiden inte är särskilt positiva. På frågan *Vad tror du om framtiden*, var svarsalternativen (s 190):

- *Jag tror att i framtiden kommer alla människor i alla länder att ha det bättre än vi har det nu.*
- *Jag tror att i framtiden kommer världen att förstöras helt och hållet av krig och miljöförstöring.*
- *Jag tror inte att det kommer att bli så stor förändring i framtiden.*

Mer än hälften av barnen trodde att världen kommer att förstöras av krig och miljöförstöring. Flickorna var något mer pessimistiska än pojkarna och högre årskurser var mer negativa än de lägre både när det gällde människosyn och framtidstro. Det faktum att en mörk människosyn och framtidstro tycktes öka med åldern beror säkert på att barnen blir mer medvetna ju äldre de blir.

Fördelningen på de två andra svarsalternativen, förbättring i framtiden eller ingen större förändring var en knapp fjärdedel på varje svarsalternativ.

Enkäter med fasta svarsalternativ är en väldigt styrd form av undersökning. Hartman gjorde även en uppsatsundersökning, där styrningen är betydligt mindre. 716 elever i årskurserna 3-6 medverkade. Även den undersökningen visade att en pessimistisk människosyn och mörk framtidstro var utbredd bland barnen, dock inte lika negativt som föregående undersökningar. I den här undersökningsformen hade deltagarna möjligheter att nyansera sig. De flesta barnen skrev att vissa människor är dumma, andra är snälla. Det blev mer nyanserade svar ju äldre barnen var. Flickorna var något bättre än pojkarna på att ge nyanserade svar. En pojke (13 år) skrev i en del av sin uppsats, Hartman, S. (1986) (s 196, 197):

Människan är definitivt snurrig ena stunden krigar man och andra stunden hjälper man varann. Man sover, äter, arbetar, sover, äter, arbetar, blir äldre och dör och förmultnar. Ganska meningslöst egentligen. Dessutom har man en massa religioner inblandade i röran. Och så köper man en massa skräp som man inte har någon användning för. Ännu mer idiotiskt. Vad lever man för egentligen? En del människor lever för att skaffa mer och mer grejor. Medan andra lever för att leva så att säga. Fattigdom och svält på ett ställe, rikedom på nästa plats. Orättvist! Människan är orättvis och tar

ingen hänsyn (en del tar faktiskt hänsyn till andra). Till råga på allt så sabbar man jorden. Den enda ställe där vi kan leva. Många vill också ha makt och bestämma över andra. Allting är negativt. (nästan). Kort sagt: människan har ingen uppgift att fylla. Det vore bra om man kunde hitta en annan planet att bo på. Eftersom jorden snart är förbrukad.

I slutet av sin uppsats söker denne 13-årige pojke en lösning genom att poängtera vikten av att forska mer i om det finns liv på andra planeter. I de flesta av uppsatserna i Hartmans undersökning ställs det negativa om människan och världen mot det positiva, som till exempel uppfinningsrikedom. Det var skönt att se att en del av barnen även noterat att mänskligheten medverkat till en positiv utveckling inom vissa områden, det negativa ställs mot det positiva. Några ofta återkommande inslag i Hartmans uppsatsundersökning var följande (s 197):

- *Människans biologiska utrustning beskrives. Hon betraktas ofta som ett djur och jämförs med andra arter. Jämförelsen utfaller ofta till människans nackdel, åtminstone i moraliskt hänseende.*
- *Människors krig ställs mot deras fredslängtan, fattigdom mot rikedom.*
- *Överkonsumtion eller drogmissbruk kontrasteras mot ett gott och enkelt liv.*
- *Rasfördomar, förtryck och maktmissbruk kommenteras med avsky.*
- *Miljöförstörelsen orsaker och konsekvenser beskrivs.*
- *De negativa inslagen i människans värld ställs mot all den vänskap, kärlek, solidaritet, fantasi, intelligens, uppfinningsrikedom, uttrycksförmåga som människan också kan ge uttryck för.*

Det är en fördel med den här sortens friare undersökning, uppsatsskrivning, där eleverna får möjlighet att variera sig och nyansera sina svar. Det negativa ges möjlighet att kompenseras av det positiva, det behöver inte vara antingen eller. I mer styrda undersökningsformer, med fasta svarsalternativ, får man lita på att barnens första spontana tankar är de som säger något för undersökningen. Det finns inget utrymme för barnen att nyansera sina svar. Så lärorikt det är att ta del av barns livsåskådning och människosyn, framförallt för lärare att använda sig av i sitt arbete, att lära sig mer om hur barnen tänker. Då kan man öka sin förståelse för hur barnen fungerar i klassrummet.

2.2 Undersökning om hur barn har det idag och deras framtidstro

Ladberg, G. & Torbiörnsson, A. (1997) gjorde i sin bok *Barndom i förändringstider* en undersökning om hur barn har det idag. De intervjuade 320 barn fördelat på kommunerna Piteå, Uppsala, Malmö och Gotland. De använde sig av både öppna frågor och fasta svarsalternativ i intervjuerna. De kom bland annat fram till att barn idag har det väldigt olika. Inte bara för barn i olika samhällen utan även för barn inom samma bostadsområde kan det handla om dramatiska skillnader, där barn kämpar för att bemästra sin tillvaro. Enligt artikel 2 i Barnkonventionen ska alla barn ha samma rättigheter och värde, ingen får diskrimineras. Det vore önskvärt att detta inte bara vore en utopi, utan en verklighet. Men i och med Barnkonventionen finns i alla fall barnens rättigheter lagstadgade, det bör barnen göras medvetna om.

Men boken visar även på vilken naturlig optimism barn har, och att de ofta ser förändringar som förbättringar framgår i denna undersökning. Relativt få barn talade om försämringar i sitt liv. En mellanstadiepojke som hade blivit slagen av sin pappa, varit mobbad, och nu levde ett till synes oroligt liv med sin mamma, som bara talade i telefon, och syster, tyckte ändå att vuxna tar hänsyn. Det kan man kalla en naturlig optimism.

I sin undersökning tar Ladberg och Torbiörnsson även upp hur barnen har det i familjelivet, mobbing, framtidstro och hur barnen trivs med livet. Undersökningen visade att det viktigaste i barnens liv är de människor som står dem nära. De flesta barn ger uttryck för att de har det bra. När barnen inte har det bra berodde det främst på, Ladberg, G. & Torbiörnsson, A. (1997, s 80):

- att vara utsatt för mobbning eller våld, att vara rädd varje dag
- att vara känslomässigt övergiven och ensam, efter föräldrarnas separation eller genom att vuxna inte förmår lyssna och se barnets behov
- att ha brutit upp från det egna landet, följt av svårigheter för familjen att finna sig till rätta och att etablera sig i Sverige.

De som intervjuade barnen på Gotland frågade vad barnen tror om världens framtid. Det visade sig att 1/5 av barnen var positiva inför framtiden, medan drygt 1/5 var negativa, övriga visste inte eller var tveksamma. Det som oroade barnen inför framtiden var världskrig, överbefolkning, miljöförstöring, arbetslöshet och alkoholism. De största farhågorna och den värsta pessimismen hos barnen handlade om krig och miljöförstörelse, Ladberg, G. & Torbiörnsson, A. (1997) (s 30):

"Om vi inte tar tag i krig, alkoholism, svält och barn i fattiga länder så går det illa."

"Det är ju alltid fredsförhandlingar men inga resultat. Folk är urblåsta som jämt ställer till krig."

De positiva svaren är mer kortfattade:

"Jag hoppas det blir fred."

"När jag blir gammal kommer alla att ha el-bilar och källsortering."

Åtta barn betonar människans ansvar för framtiden:

"Om nästa generations makthavare tänker långsiktigare, alltså åtminstone minst hundra år framåt, så kanske ..."

"Antingen blir det soptippskrig och ozonhål eller så skapar vi harmoni med naturen."

Oftast var barnen mer positiva till sin egen framtid än till världens. Den egna framtiden är närmare barnen, mer konkret. Hela världens framtid måste vara ändå mer svårgreppad för ett barn än deras egen framtid. Ett vanligt synsätt även hos vissa vuxna är att det hemska händer ute i stora världen, medan min egen lilla värld är trygg.

Det är samma tendenser i Ladbergs & Torbiörnssons undersökning som i Hartmans, en pessimistisk framtidstro tycks öka högre upp i åldrarna. Barnen blir mer medvetna.

Hartmans bild av barns framtidstro är mörkare än Ladbergs & Torbiörnssons. Vid Hartmans undersökning trodde mer än hälften av de 725 eleverna, årskurs 3-6, att världen skulle förstöras av krig och miljöförstöring. Det var en skriftlig enkät med fasta svarsalternativ som gjordes 1986.

I Ladbergs & Torbiörnssons undersökning hade drygt 1/5 av barnen en negativ bild av framtiden. De intervjuade 320 barn fördelat på kommunerna Piteå, Uppsala, Malmö och Gotland. Det var bara barnen på Gotland som fick frågan vad de tror om världens framtid, exakt hur många barn det var framgår inte. Men c:a en fjärdedel av de medverkande, det vill säga 80 barn. Det var i alla fall betydligt färre barn som deltog i den här undersökningen som gjordes 1997. Barnen intervjuades muntligt. Intervjun innehöll både öppna frågor och fasta svarsalternativ.

En positivt dragen slutsats är att barnen idag har en ljusare syn på framtiden än de hade för 13 år sedan. I Ladbergs & Torbiörnssons rapport ger de flesta barn uttryck av att ha det bra. Vid Hartmans rapport framgår en mörkare människosyn och framtidstro. Det är dock svårt att göra en exakt jämförelse av de båda undersökningarna, då de är så olika både till omfång och till utformning.

3. EGEN UNDERSÖKNING OM BARNES SYN PÅ LIVET OCH HUR DE SER PÅ FRAMTIDEN

3.1 ARBETETS GÅNG MED DEN EGNA UNDERSÖKNINGEN, METOD

Det var oerhört lärorikt att göra en egen undersökning. Bara att komma på de rätta frågorna, och hur de skulle formuleras. Där hade jag god hjälp av min handledare. Det är ju så viktigt att ha de rätta frågeställningarna för att få ut ett bra resultat av arbetet. Frågorna måste även formuleras så att inte barnen missförstår eller koncentrerar sig på att svara "rätt" eller "fel" som de är vana vid i skolarbetet. För att få fram ett kvalitativt arbete bör mycket tid läggas ner på själva frågeställningarna. Genom att göra frågor, prova på barnen, omformulera och omarbete, lär man sig mycket om hur barn tänker. Det är ju av stor vikt när man ska arbeta med barn som lärare.

Urval

Jag valde att använda mig av två klasser vid min undersökning, en årskurs 5 och en årskurs 6. Sammanlagt deltog 48 barn i undersökningen. Jag bedömde det som en lämplig ålder, 10-12 år, för att ha hunnit fundera lite på och vara mottagliga för att diskutera framtiden. Jag ville även ha skrivkunniga elever, en anledning till att gå upp lite i åldrarna.

Datainsamlingsmetod

Då jag kommit fram till att börja med en skriftlig enkät var lämpligast, beslöt jag att använda mig av både öppna frågor och en alternativfråga med styrda svar. Jag tycker det är viktigt att ge utrymme för barnens spontana tankar med öppna frågor, svårigheten med fria svar kommer dock i efterarbetet, vid sammanfattningen av arbetet. Men jag ville inte ha en allt för styrd undersökning. För att däremot resultatet skulle bli bästa möjliga, med möjlighet att dra slutsatser, passade det mig bra att alternera med även en fråga med styrda svar. Jag använde mig även av en bilduppgift, eleverna fick måla sin bild av framtiden. För att göra en uppföljning av undersökningen och se om min uppfattning stämde, gjorde jag 12 muntliga intervjuer, 6 elever från åk 5 och 6 elever från åk 6.

Arbetet med att få fram bra intervjufrågor kändes ibland svårt, men att sedan gå ut i klasserna och göra undersökningen blev en riktig kick. Det är ju som alltid mötet med barnen som är det mest givande.

Procedur

Vid den skriftliga enkäten avsattes ett lektionstillfälle, 50 minuter. Några elever utnyttjade nästan hela tiden, medan andra arbetade snabbare. Uppgiften togs emot entusiastiskt av eleverna i båda klasserna.

Den andra uppgiften dessa två klasser fick av mig, vid ett annat lektionstillfälle, var att måla sin bild av hur världen ser ut när de är stora. Det var en otroligt givande del i arbetet, som barnen ställde sig ändå mer entusiastiska till. Bilduppgiften tog mer än 50 minuter för några elever, och jag fick hämta en del teckningar vid ett senare tillfälle.

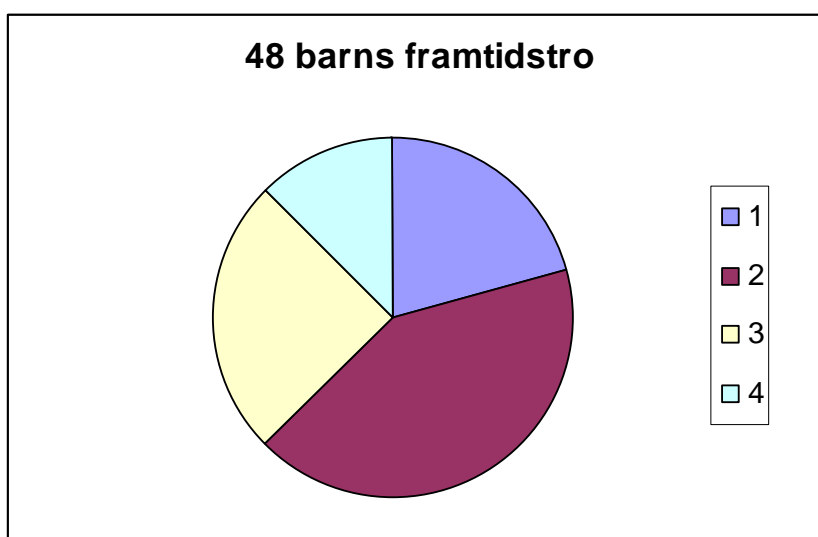
Under bildlektionens gång gjorde jag muntliga intervjuer avskilt med en och en elev, 6 i varje klass. Intervjuerna tog c:a 10 minuter. Även det var mycket givande och populärt hos barnen, många blev besvikna att jag inte hann med fler intervjuer. Jag noterade ett väldigt behov hos barnen att få arbeta med sådant som handlade om vad de tyckte och tänkte, här var det deras personliga åsikter som räknades. Det handlade om dem, barnen. Sedan kom det tidskrävande

och mycket viktiga efterarbetet med att göra en egen undersökning, att tolka resultatet och dra givande slutsatser.

3.2 RESULTAT AV EGEN UNDERSÖKNING

I min skriftliga enkät (se bilaga 1) hade jag åtta öppna frågor och en fråga med fyra givna svarsalternativ. I enkäten deltog 48 barn i åldern 10-12 år. Det var 25 elever i årskurs 5 och 23 elever i årskurs 6. Av de medverkande var 26 pojkar och 22 flickor.

Fig. 1 Cirkeldiagram. Resultat av vad barnen trodde om framtiden, sista frågan i enkäten, med fasta svarsalternativ.

- 1. Världen kommer att vara bättre att leva i när jag blir stor, 10 barn.**
- 2. Världen kommer att vara sämre att leva i när jag blir stor på grund av krig, 3 barn.**
Världen kommer att vara sämre att leva i när jag blir stor på grund av miljöförstöring, 11 barn.
6 barn hade kryssat för både krig och miljöförstöring. 20 barn sammanlagt.
- 3. Världen kommer inte att förändras tills jag blir stor, 12 barn.**
- 4. 6 barn visste inte.**

Nämna tre saker som vuxna gör som du tycker är bra

Några genomgående svar var: *de hjälper till, ger barnen mat, köper saker och håller ordning.* Några svarade att: *vuxna lär barnen saker (bland annat vett), lyssnar, inte dricker, är snälla, är hjälpsamma, inte bråkar, tar ansvar och ger stöd.*

Enstaka svar var: *älskar mig, hjälper barn som har det svårt i världen, skyddar barnen mot vuxna som är berusade och finns när de behövs, t.ex. om nån blir mobbad om dom inte dricker eller om dom inte bråkar.*

Nämna tre saker som vuxna gör som du inte tycker är bra

Några genomgående svar var: *att de dricker, röker, bråkar, behandlar barnen orättvist och tjuvar.*

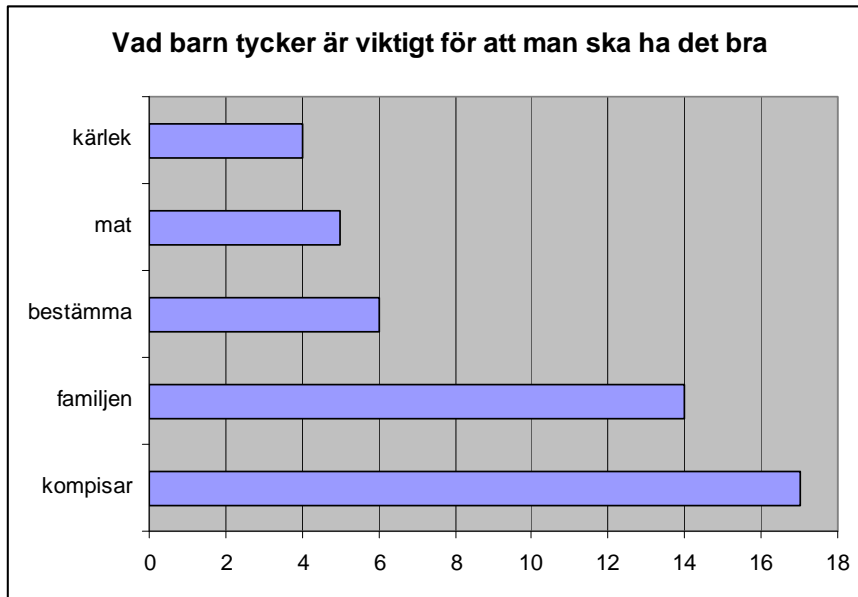
Några svarade: *krigar, slår barn, inte tar hänsyn.*

Enstaka svar var:

Misshandlar barn och andra vuxna, förorenar naturen.

*Bestämmer för mycket, om dom dricker eller inte bryr sig om t.ex. mig.
 Det jag tycker vuxna gör dåligt är att de dricker och att vuxna skämmer ut en och att de skadar barn.
 Lovar men håller inte sina löften
 De krigar, dödar och rasism
 Tjatar, säger till när man har hög musik, hjälpa så himla mycket. Att kineserna bara får föda 2 barn.*

Fig. 2 Nämn tre saker som du tycker är viktiga för att man ska ha det bra.

- 17 barn tyckte att kompisar är viktiga för att man ska ha det bra.
- 14 barn tyckte att familjen är viktig.
- 6 barn ville få bestämma mer själva.
- 5 barn angav mat som viktigt för att man ska ha det bra.
- 4 barn hade tänkt på kärlek som viktigt för välmåendet.

Svar som nämndes av 3 olika barn var:

*ha någon att prata med, någon som bryr sig
 sova
 att inte bli retad
 själv vara en bra kompis
 få pengar
 TV-spel
 Datorer*

Svar som nämndes av 2 olika barn var:

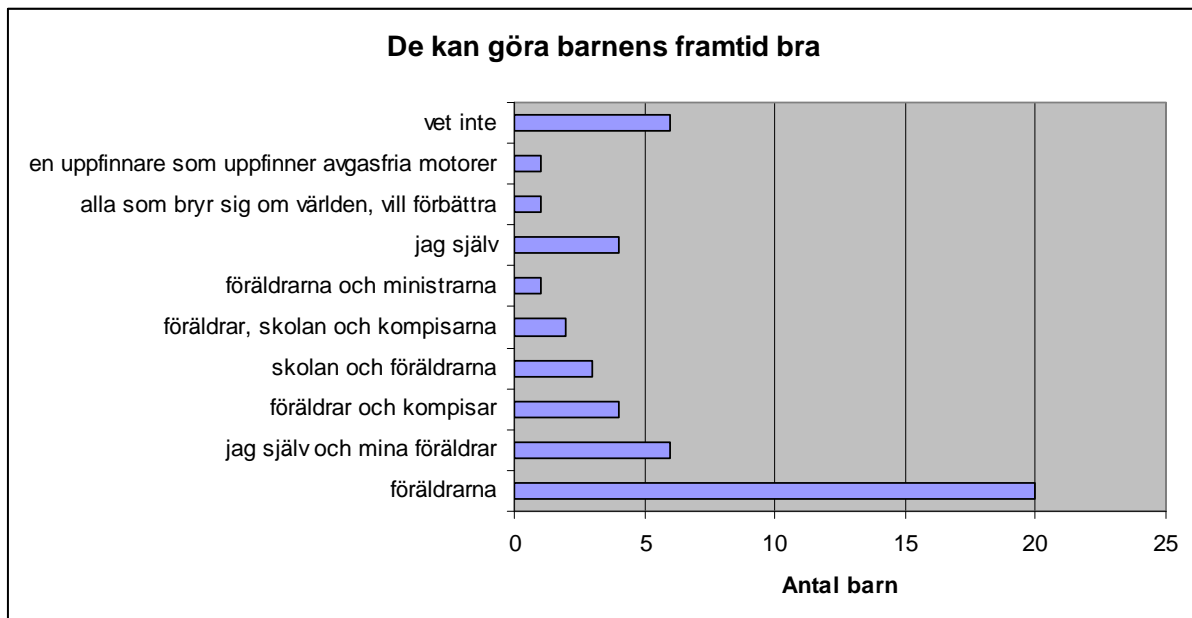
*kläder
 vatten*

Enstaka svar var:

*det är viktigt att ha bra människor runt omkring
 att ha ett hem
 omsorg*

snällhet
 ha trevligt
 rättvishet
 veta att man duger
 att inte vara ensam
 frihet
 en fotboll, mat och ett kontrakt med Manchester United
 bra miljö
 bra ekonomi
 fred
 en bra uppväxt
 en bra utbildning
 få gå i skola
 ha kul
 leka
 en trädgård
 man ska få hjälp, dom ska inte ta i en, dom ska vara snälla
 ha det bra i skolan
 djur
 moped
 sporter
 disco
 mer skateställen, mer skateaffärer, billigare skatesaker
 CD-spelare
 få det man vill

Fig. 3 Vem eller vilka kan göra så att du får det bra när du blir stor?

Brukar du titta på nyheterna och prata om vad som händer i världen?

Den här frågan passade bättre som muntlig intervjufråga visade det sig, den återkommer i mina muntliga intervjuer med 12 barn. Den gav inte så mycket i enkäten, men resultatet blev i alla fall följande:

- 17 barn svarade nej, någon lade till att det är tråkigt.
- 14 barn svarade ja, några lade till:
 - Titta på nyheterna men inte berätta vad som hänt.*
 - Jag kan sitta och titta på nyheter och att läsa tidningar.*
 - Ofta.*
 - Yes sir.*
- 17 barn svarade ibland, någon skrev:
 - Jag tittar inte ofta på nyheterna men man kan ju ibland prata om vad som händer i världen.*

Vad skulle du vilja ändra på tills du blir stor?

- 10 av 48 barn ville ha slut på krigen. 3 av de barnen ville även minska miljöförstörelsen, och 1 pojke ville ha slut på krigen och att alla ska sluta hålla på med droger.
- 7 barn ville stoppa miljöförstörelsen. 3 av dem ville även ha slut på krigen.
- 10 barn ville inte ändra på någonting i framtiden.
- 7 barn visste inte vad de skulle vilja ändra på tills de blir stora.
- 2 barn ville att Sverige ska sluta skicka pengar till andra länder.
- Enstaka svar var: *Kläderna, allt, städerna ska vara trygga inte brottsliga, göra vad man vill, namnet, mer skatesaker, göra fint i hemmet, att jag blir rik, min handstil, fröknar utom Niklas (en assistent i klassen), att alla ska vara lika mycket värda, en del saker i världen, att inte vara som mina föräldrar är att inte bestämma för mycket att ge mina barn det som gäller när jag blir vuxen, komma ihåg saker, Att jag inte är för blyg först och främst. Men också att alla djuren får en bra miljö.*

Hur länge tror du att man lever?

Hur länge skulle du vilja leva?

- 11 av 48 bara svarade tills man dör.
- 12 av barnen ville aldrig dö, på hur länge de tror att man lever varierade svaren mellan 80-100 år.
- 14 barn svarade på båda frågorna med att ange åldrar mellan 70-150 år, ett fåtal trodde att man lever i mer än 100 år. Majoriteten av barnen ville leva längre än så länge som de trodde att man levde.
- 9 barn ville leva så länge de fick var friska och inte behövde lida. En flicka skrev: *Det beror på vart man bor och hur miljön är där. Jag vill dö av ålder inte av någon sjukdom eller i någon olycka.*
- 1 barn svarade: *Så länge man lever. I flera år fast jag skulle aldrig vilja bli gammal.*
- 1 barn svarade: *Nästan 90 år. Som vanligt.*

Resultat av enskilda muntliga intervjuer med 12 barn

(se bilaga 2)

På frågan vad de skulle vilja jobba med när de blir stora blev resultatet följande:

- 2 barn ville arbeta som poliser när de blir stora.
- 2 barn ville bli läkare.
- 2 barn ville arbeta som kock.
- 2 barn ville bli proffs på någon idrott, fotboll, slalom eller hockey.

De resterande 4 svarade:

- träsöldslärare
- rallyförare
- ambulansförare eller brandman
- nåt med data

- 2 av de 12 barnen tänkte mycket på vad de ska ha arbetat med som vuxna. Den ena tränade olika idrotter för att bli proffs, och en av de blivande läkarna tänkte på att vara duktig i skolan och göra läxorna så att han kan bli det han vill.

-10 barn tyckte inte att det kändes viktigt, hade inte hunnit tänka så mycket på det.

På familjefrågorna svarade barnen följande:

- 7 av barnen ville gifta sig
- 2 av barnen ville inte gifta sig, en menade att det är bara att byta efternamn, det är ingenting viktigt.
- 3 barn visste inte, kanske.
- 8 av barnen ville ha barn när de blir stora, det är viktigt med familj, en tillade att de är ju så gulliga när de är små, barnen.
- 4 av barnen visste inte om de ville ha barn, de hade inte hunnit tänka på det.

Beträffande hur de skulle vara mot sina barn svarade alla snäll utom en som inte visste. De flesta tyckte att man ska vara snäll men bestämd när det behövs, när de gör fel. Någon sa: *Jag ska vara snäll och vänlig, de ska få känna frihet. De ska inte behöva uppleva att föräldrarna bråkar och flyttar isär.* En annan svarade: *Jag ska försöka vara så snäll som möjligt och sköta om dem, de ska också få bestämma.* Ett annat svar var: *Snäll, jag ska ge dem mycket saker, inte för mycket, de ska lägga sig i tid så de orkar med skolan.*

Beträffande vad barnen tänkte på av det som händer ute i världen, svarade många krig. En flicka menade att kriget i Kosovo gick det inte att undvika att se på nyheterna, och kompisarna pratade mycket om hur hemskt det var. Någon tänkte mycket på jordbävningar, så hemskt det måste vara. Någon tänkte på hur de har det i fattiga länder. Två barn nämnde han som satt fast i gruvgången, om han lever eller är död, hoppades att han dog snabbt så han inte behövde lida.

De har nyhetsläxa i skolan varje vecka, så de flesta tyckte att de visste rätt bra vad som händer ute i världen. En pojke tänkte mycket på hur världen kommer att se ut när inte han finns längre. Han hade läst att det skulle komma en ny art till jorden om c:a 4 miljoner år, en människoliknande art som han gärna skulle vilja vara med och få se.

På frågan om det var något som oroade barnen, som de skulle vilja ändra på svarade många krig.

"Det behövs något starkare än FN för att stoppa alla krigen." "Krig och fattigdom vill jag ändra på."

"Nån har spått att det ska bli världskrig år 2000, men annars ska det bli spännande med ett nytt millenium."

"Det ska inte finnas vapen, man ska inte få skjuta djur."

"Varför är det så mycket krig, jag fattar inte det. Det ska inte finnas tjuvar, krig, droger, sprit och cigaretter. Men lite öl ska det få finnas."

"Jag vill ändra på lagen att man inte får köra skoter under 18 år."

"Jag oroar mig för mobbing, jag har själv varit mobbad. Det tänker jag tillbaks på, och om jag hör om nån annan som är mobbad. Då hjälper jag den, måste göra något känner jag. Jag trivs nu och har kompisar."

Angående vad som är viktigt för att man ska ha det bra nämndes:

”Att inte bli mobbad, det kommer man ihåg resten av livet. Snälla föräldrar som inte slåss, min kompis blev slagen av sin fulla pappa, men det gick bra till slut, han blev av med alkoholismen sen. Att det går bra i skolan och man får bra betyg så man får jobb.”

”Må bra, vara frisk. Inte försöka vara så tuff, kompisar. Inte få så mycket från föräldrarna, då gör man samma sak till sina barn som blir bortskämda.”

”Inte mobbad, retad, då mår man inte bra. Få göra saker själv, bestämma.”

”Vara snäll mot andra, så de är snälla mot mig. Det är bra att kunna vissa saker, inte bara köra bil, lära sig saker.”

Annat som nämndes var mat, vatten, sova, kärlek, bra människor omkring sig, vänskap, ha kul, bra föräldrar, kompisar, bra kommunikation med andra länder så vi kan hjälpa dem.

3.3 ANALYS AV UNDERSÖKNINGENS RESULTAT, DISKUSSION

Bilduppgiften

Det var den uppgift som barnen var mest positiva till. Att få måla sin bild av hur de tror att världen ser ut när de är stora (exempel i bilaga 3). Många av barnen trodde att världen i framtiden kommer att vara datastyrd. Många bilder handlar om data, och det verkar barnen tycka är positivt. De kommer att kunna beställa mat via Internet, få en varm ostsmörgås direkt i handen.

Hot som förekommer på bilderna är krig, förorenat vatten, nedskräpning och att flygande tefat invaderar jorden. Kometregn förekom på några bilder. Solen ses som ett hot på en bild. Överbefolkning med höghus överallt på en annan. Bilar överallt, ökad bilism. Andra planeter förekommer även som något positivt med broar från jorden till planeterna Pluto och Mars. Positiva bilder med vacker natur, ingen nedskräpning, bättre miljö och inga krig förekom också. Lite drygt hälften av de 48 teckningarna visar en negativ bild av framtiden.

Krig och miljöförstöring har visat sig kännas hotande för barnen även vid enkätuppgiften och de muntliga intervjuerna. Vid bilduppgiften visade sig ett nytt hot, yttre rymden med flygande tefat, liv på andra planeter. Men på några bilder var det faktiskt positivt, det fanns ju till och med broar till andra planeter. Det såg väldigt inbjudande ut. Resultaten stämmer bra överens vid framtidsfrågan i enkäten och bilduppgiften. C:a hälften av barnen har en negativ bild av framtiden, några fler vid bilduppgiften.

Skriftlig enkät

Min skriftliga enkät visade att bara 10 av 48 barn trodde att *världen kommer att vara bättre att leva i när jag blir stor*. Det tycker jag är en oroväckande låg siffra. Om man ska lita till barnens ärlighet och spontanitet när de valde bland alternativen hur de tror världen ser ut i framtiden, tycker jag det är sorgligt att inte fler än 10 av 48 tror på en förbättring i framtiden. Framtiden ter sig i och för sig oviss för de flesta av oss, och en viss negativ anda inför framtiden kanske ligger i tiden. Barnens bild av framtiden borde dock få vara mer positiv och förhoppningsfull.

Det största orosmomentet hos barnen inför framtiden var miljöförstöring. Det är ett ämne som barnen säkert hört talas om mycket, både i skolan och i media. 11 av barnen trodde att *världen kommer att vara sämre att leva i när jag blir stor på grund av miljöförstöring*. Min tolkning är att miljöförstöring är något som diskuterats mycket med barnen, som de är medvetna om och upplever som ett hot inför framtiden. Man skulle önska en större tilltro hos barnen till att kunna påverka situationen.

3 av barnen trodde att *världen kommer att vara sämre att leva i när jag blir stor på grund av krig*. Min teori är att krig är aktuellt i media, men har kanske inte diskuterats lika mycket med barnen i skolan som miljöförstöring. Krig är inte något de hört lika mycket talas om till vardags, och upplevs därför inte i lika stor utsträckning som något hot inför framtiden. 6 av barnen hade garderat sig med båda svarsalternativen, de trodde att både krig och miljöförstöring skulle försämra världen i framtiden. Medan 10 barn trodde på en förbättring i framtiden trodde dubbelt så många, 20 stycken, på en försämring. Det var inga positiva siffror när det gäller barns framtidstro.

På frågan vad de skulle vilja ändra på tills de blir stora ville 10 barn ha fred, 7 ville stoppa miljöförstörelsen, att jorden skulle bli ren från gifter, och 3 nämnde både krig och miljöförstörelsen. Där visade sig krig vara det största hotet. Vid bilduppgiften då barnen skulle måla sin bild av framtiden förekom hoten krig och miljöförstörelsen i ungefär lika stor utsträckning. Det beror säkert på hur frågan är formulerad vilket svar som anges. Det är i alla fall ett faktum att både krig och miljöförstörelsen oroar barnen med tanke på framtiden, och att bara 10 av 48 barn tror på en ljusnande framtid är oroväckande.

I framtidsfrågan i enkäten trodde 12 av barnen att världen inte kommer att förändras tills de blir stora. Det förhållandevis höga antalet av det svarsalternativet tycker jag är positivt. De flesta av barnen verkar vara ganska nöjda med livet idag, att de inte tror att det ska förändras är bra. En fjärdedel av barnen trodde inte att världen kommer att förändras i framtiden i min undersökning. I Hartmans undersökning trodde en knapp fjärdedel samma sak, där överensstämmer våra resultat. Jag ser en tendens även i min undersökning, lika som i Ladbergs och Torbiörnssons, att barnen är mer positiva till sin egen framtid än till världens. På frågan vad de skulle vilja ändra på tills de blir stora svarade 10 barn ingenting. Min positiva tolkning är att de helt enkelt är nöjda med livet som det är. Det kan ju även vara så att de barnen inte kom på någonting, men jag håller mig till den positiva tolkningen.

När det gäller vad barnen inte tyckte om att vuxna gör tycker jag att det var storsint av den flicka som svarade *Att kineserna bara får föda 2 barn*. De har ju så mycket om sig och kring sig själva barnen, förutom kinesernas befolkningsplanering. Flickan har säkert nyligen läst eller hört talas om detta, och kom på att nämna det som något hon inte tyckte om att vuxna gjorde. Att så många barn, nästan hälften, tog upp alkohol och berusade vuxna tycker jag är skrämmande och oroväckande. Drygt en fjärdedel av barnen svarade att något de inte tyckte om som vuxna gjorde var att de drack och var berusade. Men även när de skulle nämna positiva saker med vuxna var det flera som svarade, inte dricker, försvarar barnen mot berusade vuxna. Det är oerhört skrämmande tycker jag. Inget barn skulle behöva skämmas över onyktra föräldrar. Det förvånar mig tyvärr inte så mycket. Malung är ett samhälle med en spritkultur som inte är den hälsosammaste, som på så många andra mindre orter.

När barnen fick tala om vad som är viktigt för att man ska ha det bra var kompisar i majoritet. 17 av de 48 barnen uppgav kompisar som något viktigt för välmåendet, några hade även lagt till att det ska vara bra kompisar, som ger stöd. Att kompisarna är oerhört viktiga för barnen i de här åldrarna stämmer överens både med mina tidigare teorier och med min undersökning.

14 av barnen tyckte att familjen är viktig. Av de 14 hade 9 skrivit bra föräldrar, några hade lagt till att ha föräldrar som bryr sig om en, 3 barn hade svarat familj och 2 barn hade skrivit att ha det bra hemma. Det var inga förvånande siffror tycker jag, familjen är givetvis väldigt viktig för barnens välmående. Föräldrarna och familjen präglar ju barnens tillvaro. 3 av barnen tänkte på att ha någon att prata med, någon som bryr sig, och 1 hade skrivit att det är viktigt att ha bra

människor runt omkring, det oerhört viktiga sociala nätverket är hela tiden återkommande i vad som är viktigt för barnen.

I ett av svaren kunde man tydligt se att här är det någon som har framtiden glasklar för sig, tre saker som är viktiga för att man ska ha det bra är: *en fotboll, mat och ett kontrakt med Manchester United*. Det tycker jag var ett härligt svar, så enkelt, och vilken målmedvetenhet.

Barnens syn på vem som kan påverka deras framtid visade sig till stor del vara föräldrarna. 20 av de 48 barn som deltog i enkäten menade att det är föräldrarna som kan påverka om barnen får det bra när de blir stora. Där ser man vilken tilltro barnen sätter till sina föräldrar, så viktiga de är för dem. 16 av barnen trodde både på föräldrarna och andra, de själva, skolan eller kompisarna. 36 av 48 barn hade med föräldrarna i svaret på vem som kan göra så att de får det bra när de blir stora. Det är inte förvånande när man tänker på så mycket i barnens liv som kretsar kring föräldrarna, så beroende barnen är av sin mamma och pappa, eller andra vårdnadshavare.

Jag tycker ett svar från en 12-årig flicka visade mogenhet och medvetenhet: *Alla som bryr sig om hur världen är och som vill att det ska bli bättre*. Det är positivt med en tro på att kunna påverka framtiden.

En 11-årig pojke besvarade frågan ”vem eller vilka kan göra så att du får det bra när du blir stor” på följande sätt *En uppfinnare som uppfinnar avgasfria motorer*. En sådan miljömedvetenhet hos en ung människa är härligt att notera. På frågan vad de skulle vilja ändra på tills de blir stora svarade han *Jag vill inte att bilar, båtar och flygplan ska släppa ut avgaser*. Det är intressant att notera vad barnen hör diskuteras, vad de tycker är viktigt och lägger på minnet.

Något jag också reagerade på angående vad de ville ändra på i framtiden var de två pojkar som svarade: *Vi skulle slippa skika iväg pengar till andra länder!! och att vi inte skikar alla pengar till vapen i Jugoslavien*. Att vilja ändra på biståndspolitiken om pengarna bara går till vapen är ju förståeligt, men därom tvista de lärde. Det är märkbart vad barnen snappar upp åsikter, förmodligen föräldrarnas, till och med om biståndspolitiken!

Det var oerhört intressant att få ta del av alla dessa önskemål om förändringar inför framtiden. En del barn har tänkt väldigt långsiktigt, medan andra lever i nuet i sina funderingar. Vilken enorm skillnad det är på hur moget barnen tänker, och hur de uppfattar en fråga, en viktig sak att tänka på för vuxna som arbetar med barn.

Med frågorna hur länge barnen tror att man lever, och hur länge de skulle vilja leva var min tanke att om de vill leva länge ser livet ganska ljus ut för dem, livet är i alla fall inte något de vill avsluta i förtid.

11 av 48 barn svarade fyndigt *tills man dör*. De kan ju inte ha mer rätt, och de funderade väl inte så mycket mer på den självklara frågan! Att jag var ute efter ett djupare svar kunde ju inte de veta, tvärtom uppfattades säkert frågan som löjligt enkel av dessa barn. En flicka tyckte att frågan var krånglig, för svår att besvara. Där ser man tydligt så oerhört olika barnen är mottagliga för olika tankeställningar.

12 av barnen ville aldrig dö. Svaren på hur länge de tror man lever varierade mellan 80-110 år. Beträffande hur länge de skulle vilja leva varierade svaren från *miljontals år till Jag vill leva så länge jag kan, förevidt, för alltid, så länge som hälst och Jag vill aldrig dö*. De barnen trivs säkert

med livet, något man trivs med vill man ju aldrig att ska ta slut. Sedan kan rädsla för döden spela in, det är ju stora frågor, liv och död.

14 barn svarade på båda frågorna med de åldrar de trodde helt enkelt. Svaren varierade mellan 70-150 år, ett fåtal trodde att vi lever i mer än hundra år. Majoriteten av barnen ville leva längre än så länge som de trodde att man levde. Positivt att de vill leva länge, då ser deras verklighet inte allt för dystert ut förhoppningsvis.

9 av barnen hade tänkt på livskvaliteten att få vara frisk. De ville leva så länge de var friska och inte behövde lida. En 12-årig flicka svarade på frågan hur länge hon tror att man lever så här förnuftigt *Det beror på vart man bor och hur miljön är där*. På frågan hur länge hon skulle vilja leva svarade hon *Jag vill dö av ålder inte av någon sjukdom eller i någon olycka*.

1 barn svarade på frågan hur länge hon tror att man lever *så länge man lever*. Beträffande hur länge hon skulle vilja leva svarade denna 12-åriga flicka *i flera år fast jag skulle aldrig vilja bli gammal*. Det svaret var lite svårtolkat, min tolkning är att hon vill hon vara ung länge, leva och vara frisk, men är rädd för att bli gammal. Hon kan även ha menat att hon inte vill leva så länge, av rädsla för att bli gammal. I vårt nutida samhälle ska vi ju helst vara evigt unga, friska och starka, det måste påverka barnen som växer upp i ett så utseende- och karriärfixerat samhälle.

Analys av muntliga intervjufrågor

Att bara 2 av de 12 barnen brukade tänka på vad de ska arbeta med som vuxna var inte så anmärkningsvärt. I 10-12-årsåldern har man mycket annat att tänka på. De som gick i årskurs 6 måste ju i och för sig börja välja ämnen inför årskurs 7-9 snart. Men det vuxna arbetslivet ligger ännu långt fram i tiden. Det var en pojke i årskurs 5 och en pojke i årskurs 6 som tänkte desto mer på det kommande yrkeslivet. Den ena tränade olika idrotter målmedvetet för att bli proffs, och den andre var nog med skolarbetet för att kunna bli kirurg. Han brukade vara med sin pappa som är veterinär, för att öva sig.

Familjen var definitivt viktig för de här barnen. Det stämmer överens med Ladberg & Torbiörnssons undersökning, familjen är det centrala i barnens liv. De flesta av de 12 barnen ville både gifta sig och ha barn som vuxna. Familj är viktigt, påpekade flertalet av dem.

Att man ska vara snäll mot barnen var en genomgående åsikt. På min följdfråga hur man är när man är snäll varierade svaren från *de ska få känna frihet, jag ska sköta om dem till jag ska ge dem saker, inte för mycket*. De flesta var mycket medvetna om att vara för snäll inte är bra. Man måste vara bestämd också. Att barnen ska slippa uppleva föräldrarnas bråk och separation nämndes även. Min tanke med frågan hur de ska vara mot sina barn var att få veta hur de här barnen vill bli bemötta. En genomgående åsikt var att det är viktigt att bry sig om sina barn. Det visar på hur viktigt det är för barnen att bli sedda.

Vad barnen tänkte på av det som händer i världen visade sig vid dessa muntliga intervjuer med 12 barn vara krig som oroade barnen mest. Vid min skriftliga enkät, framtidsfrågan med svarsalternativ, var det miljöförstöring. Olika sorters frågor ger olika svar. Jag upplevde mycket empati med människor som har det svårt från de flesta av barnen. Det var bara en som sa att han inte brydde sig. De tänkte på människorna i forna Jugoslavien, krig och fattigdom i andra länder. Naturkatastrofer som jordbävningar tyckte en pojke att det måste vara hemskt att behöva uppleva. De två barn som nämnde mannen som satt fast i gruvgången visade stor empati med mannen.

Det var också krig som oroade barnen mest, som de skulle vilja ändra på. Det var bara en kille som inte oroade sig för omvärlden på det sättet. Han ville ändra på lagen att man inte får köra skoter under 18 år. Det är verkligen olika nivåer på barnens tankesätt. En flicka som hade varit mobbad tidigare, oroade sig för mobbing. Hon mådde bra och hade kompisar nu, men berättade öppenjärtigt hur man aldrig glömmet sådant.

De flesta av barnen verkade ha ett outtömligt behov av att få prata om sig själva, och sina tankar. Får de aldrig göra det, frågar jag mig. Är allting annat alltid viktigare?

4. SLUTSATSER

Min undersökning visade att vad som är viktigast för de här barnens välbefinnande är det sociala nätverket kring dem, familjen och kompisarna. Att bli sedda, respekterade, älskade och ha någon att prata med är viktigt för att ha det bra. Det stämmer överens med Ladbergs och Torbiörnssons undersökning, som visade att det viktigaste i barnens liv är de människor som står dem nära. Vid min undersökning var även föräldrarna i stor majoritet när det gällde vilka som kan påverka barnens framtid. Jag trodde att en större del skulle svara ”jag själv”, men det är klart att barnen sätter stor tilltro till sina föräldrar, som faktiskt styr deras liv ganska mycket i 10-12-årsåldern.

Beträffande barnens syn på vuxna människor i min undersökning, är det skrämmande att 14 av 48 barn tog upp att en av vuxnas dåliga sidor är att de dricker och blir fulla. Vid några svar nämndes även att de vuxna skämmer ut barnen när de är berusade. Drygt en fjärdedel av barnen har dåliga erfarenheter av berusade vuxna. Några tog även upp knark och att vuxna slår barn. Många nämnde även att de inte tycker om att vuxna bråkar och krigar. Jag nämnde tidigare att Malung, liksom en del andra mindre samhällen, har en tvivelaktig spritkultur. Det kanske är en förklaring, men inte desto mindre en oroväckande larmsignal.

I min undersökning fick jag lika många positiva som negativa åsikter om vuxna. Den visar inte om barnen har en positiv eller negativ människosyn, men man kan se tendenser. Vad barnen tyckte om och vad de inte tyckte om hos vuxna kom fram. Med tanke på barnens åsikter om vad de inte tyckte om hos vuxna, tycker jag att det negativa vägde tyngre än det positiva. Hartmans undersökning med fasta svarsalternativ visade att mer än hälften av 725 barn tyckte att *de flesta människor är dumma. De bara krigar och förstör naturen*. Min och Hartmans undersökningar är för olika för en exakt jämförelse, men jag ser negativa tendenser av barns syn på vuxna människor i båda undersökningarna.

När det gäller barnens syn på framtiden visar min undersökning att ungefär hälften av dessa 48 barn har en negativ bild av framtiden. I enkäten valde nästan hälften av barnen alternativen att världen kommer att vara sämre att leva i när de blir stora på grund av krig eller miljöförstöring, eller båda delarna. Vid bilduppgiften visade lite mer än hälften på en skrämmande bild av framtiden. Min bedömning när jag ser till hela undersökningen med enkät, intervjuer och bilduppgift, är att ungefär hälften av de 48 barnen är oroad inför framtiden. De största hoten är krig och miljöförstöring.

En del av de 48 barnen i min undersökning ser även liv på andra planeter som ett hot. Kan den populära filmen Independence Day ha satt igång dessa tankar? Det var en tanke jag fick när jag studerade dessa målande beskrivningar av hur jorden blir attackerad av rymdskepp. I Hartmans undersökning hade mer än hälften av de 725 barnen en negativ framtidssyn. De båda undersökningarnas resultat stämmer ganska bra överens. Tyvärr kom jag fram till nästan lika negativa tendenser när det gäller barns syn på framtiden som Hartman. Att barn ser positivare på sin egen framtid än på världens stämmer överens med både min undersökning, Hartmans och Ladberg & Torbiörnssons.

Som jag nämnde i inledningen hade jag en uppfattning om att barn har en ganska ljus syn på livet. Min uppfattning efter min undersökning är att barn ser ljusare på sin egen framtid, den känns mer nära och kanske går att påverka, än på världens framtid med så stora problem som krig och miljöförstöring, till och med invasion från rymden. Att det stora och okända som händer långt bort känns hotande är förstaeligt.

En anledning till barnens oro inför framtiden kan vara att barn idag är så medvetna om vad som händer runt om i världen. När det är media som styr är det tyvärr oftast negativa saker som krig, naturkatastrofer, våld och annat som säljer som debatteras. I vårt högexplosiva mediasamhälle där våra barn ständigt matas med information om vad som händer runt om i världen tycker jag att en viktig fråga är:

- Finns det tid för bearbetning och eftertanke kring all denna information?

Jag tänker bland annat på den 12-åriga flickan som i intervjun dystert sa att kriget i Kosovo, det gick inte att undvika att hela tiden se det på TV och höra talas om det. Hon pratade med kompisarna om det, så hemskt det måste vara för människorna där. Barnen lär sig säkert oerhört mycket om världen idag, tack vare att vi lever i detta mediasamhälle. De lär sig förhoppningsvis att känna empati med andra människor som har det svårt, och blir medvetna om hur det kan vara att leva på andra platser i världen.

- Men lär de sig automatiskt att sovra när de inte klarar av att ta in mer?

Jag som vuxen kan ibland känna att man skulle vilja stänga av informationen ett tag, åka ut till sommarstugan och hinna bearbeta alla tankar. Barn har säkert samma behov.

Jag är övertygad om att barns framtidstro är något som följer tidsandan. Om jag hade gjort min undersökning på det glada 20-talet eller det utvecklingsoptimistiska 50-talet, hade säkerligen resultatet blivit helt annorlunda. Barnens framtidstro hade förmodligen varit odelat positiv.

Nu går vi mot slutet av detta utvecklingsårhundrade. Vissa baksidor av denna enorma utveckling kanske påverkar nutidens anda, till exempel miljöförstöring, ett av hoten som dagens barn ser inför framtiden. Krig är ett annat hot inför barnens framtid. Jag tänker på en kommentar från ett av barnen i min undersökning, *det behövs något starkare än FN för att stoppa alla krigen*. Det var en pojke som gav intryck av att fundera mycket på olika saker, han sökte till och med en lösning på det stora och svårlösta problemet krig.

Tyvärr visade min undersökning att hälften av de 48 barn som medverkade i min undersökning inte har någon ljus bild av framtiden. Men det var medvetna och initiativrika barn jag mötte. De visade en styrka inför olika problem. Det är en av de positiva egenskaperna med vår tids barn, de har en helt annan medvetenhet än barn förr i tiden.

Trots att både mobbing, alkohol och att slå barn har kommit fram i undersökningen, så upplever jag det stora flertalet av dessa barn som positiva unga människor med en styrka och vilja att förändra sådant som är fel. Även om en del skrämmande saker kommit fram i undersökningen, så har det varit otroligt positivt att få ta del av dessa kloka barns tankar om livet.

LITTERATURLISTA

Litteratur:

Dahlberg, G. & Hartman, S. & Pettersson, S. (1977) Barn och livsfrågor. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.

Dahlin, Bo (1998) Om undran inför livet. Lund: Studentlitteratur.

Hartman, S. (1986) Barns tankar om livet. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.

Ladberg, G. & Torbiörnsson, A. (1997) Barndom i förändringstider. Stockholm: Rädda barnen, Arkitektkopia Color Center AB.

Bilaga 1. Enkät

ÅLDER: _____ **POJKE/FLICKA:** _____

Nämn tre saker som vuxna gör som du tycker är bra.

Nämn tre saker som vuxna gör som du inte tycker är bra.

Nämn tre saker som du tycker är viktiga för att man ska ha det bra.

Vem eller vilka kan göra så att du får det bra när du blir stor?

Brukar du titta på nyheterna och prata om vad som händer i världen?

Vad skulle du vilja ändra på tills du blir stor?

Hur länge tror du att man lever?

Hur länge skulle du vilja leva?

KRYSSA FÖR ETT AV FÖLJANDE ALTERNATIV:

-Världen kommer att vara bättre att leva i när jag blir stor _____

-Världen kommer att vara sämre att leva i när jag blir stor på grund av krig _____

-Världen kommer att vara sämre att leva i när jag blir stor på grund av miljöförstöring _____

-Världen kommer inte att förändras tills jag blir stor _____

Bilaga 2. Intervjufrågor

INTERVJUFRÅGOR **ÅLDER:** _____ **POJKE/FLICKA:** _____

1. Vad skulle du tycka det vore roligt att jobba med när du blir stor?
2. Tänker du mycket på det, vad du ska jobba med?
3. Vill du gifta dig när du blir stor?
4. Vill du ha barn?
5. Hur skulle du vara mot dina barn?
6. Brukar du tänka på vad som händer i världen, sådant man ser på TV på nyheterna?
7. Är det något speciellt som oroar dig, som du skulle vilja ändra på?
8. Vad tycker du är viktigt för att man ska ha det bra?

Bilaga 3. Bilder

